

Інноваційні бізнес-моделі як джерело інвестиційного розвитку підприємств

Базиліук Антоніна

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту, Національний транспортний університет, 02000, Україна, м.Київ, вулиця Михайла Омеляновича-Павленка, 1, <https://orcid.org/0000-0002-4145-5613>

Губенко Володимир

аспірант 051 «Економіка», Національний транспортний університет, 02000, Україна, м.Київ, вулиця Михайла Омеляновича-Павленка, 1, <https://orcid.org/0009-0000-4186-3222>

Прийнято: 04.12.2024 | Опубліковано: 22.12.2024

***Анотація.** В умовах все більш динамічного та конкурентного світового ринку підприємства мають на постійній основі впроваджувати інновації, щоб залучати інвестиції та підтримувати зростання. Інноваційні бізнес-моделі стали критично важливим фактором інвестиційного розвитку, пропонуючи нові способи створення цінності, зниження витрат та задоволення потреб клієнтів, що постійно змінюються. Мета статті – вивчення та систематизація інноваційних бізнес-моделей як джерела інвестиційного розвитку підприємств. Стаття присвячена актуальним питанням характеристики інноваційних бізнес-моделей як джерела інвестиційного розвитку підприємств. Визначено та проаналізовано*

сутність поняття «інноваційних бізнес-моделей». Проаналізовано та систематизовано ключові характеристики інноваційних бізнес-моделей як джерела інвестиційного розвитку підприємств, зроблено відповідні висновки. Розглянуто економічну ситуацію в Україні та стан державного боргу України та зроблено відповідні висновки. Інноваційні бізнес-моделі є потужним джерелом інвестиційного розвитку підприємств, забезпечуючи нові способи створення цінності, підвищення ефективності, продукування прибутків та задоволення мінливих потреб клієнтів.

Ключові слова: бізнес-моделі, державний борг, інновації, інвестиційна стратегія підприємств.

Innovative business models as a source of investment development of enterprises

Antonina Bazyliuk

Dr. in Economics, Professor, head of the finance department, accounting and audit National Transport university, 02000, Ukraine, Kiev, Omelyanovycha-Pavlenko street, 1, <https://orcid.org/0000-0002-4145-5613>

Volodymyr Gubenko

Postgraduate National Transport university, 02000, Ukraine, Kiev, Omelyanovycha-Pavlenko street, 1, <https://orcid.org/0009-0000-4186-3222>

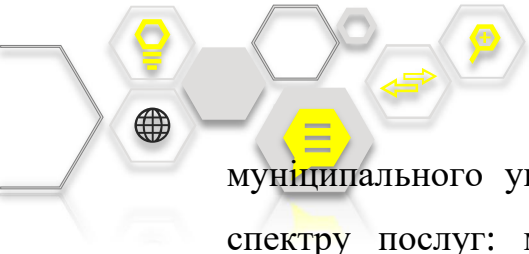
Summary. *In an increasingly dynamic and competitive global market, businesses must constantly innovate to attract investment and sustain growth. Innovative business models have become a critical factor in investment development, offering new ways to create value, reduce costs and meet the ever-changing needs of customers. The problem of innovative business models as a source of investment development of enterprises has been proven by many domestic and foreign scientists, in particular, Lotysh O., Mainka M., Omelchenko A., Chenusha O., Otenko I.,*

Geissdoerfer M., Vladimirova D., Prescott C. E., Rodolfo D., Chiara Di M., Rosati F., Picanço R. V., Cosenz F. , Li-Ying J. and others. The purpose of the article is to study and systematize innovative business models as a source of investment development of enterprises. The article is devoted to the topical issues of the characteristics of innovative business models as a source of investment development of enterprises. The essence of the concept of "innovative business models" is defined and analyzed. The integration of revolutionary technologies is a hallmark of innovative business models. Technologies such as artificial intelligence (AI), blockchain, the Internet of Things (IoT), and big data analytics enable businesses to operate more efficiently, personalize customer experiences, and scale quickly. The key characteristics of innovative business models as a source of investment development of enterprises were analyzed and systematized, and relevant conclusions were drawn. The economic situation in Ukraine and the state of the national debt of Ukraine were considered and relevant conclusions were drawn. Innovative business models prioritize the customer experience, putting the customer at the center of all strategic decisions. This approach often involves using data analytics to gain a deep understanding of customer behavior, preferences and pain points. Using this data, companies can adapt their offers to the specific needs of customers, increasing their satisfaction and loyalty. Innovative business models are a powerful source of investment development for enterprises, providing new ways to create value, increase efficiency, generate profits and meet changing customer needs.

Keywords: business model, public debt, innovation, investment development of enterprises.

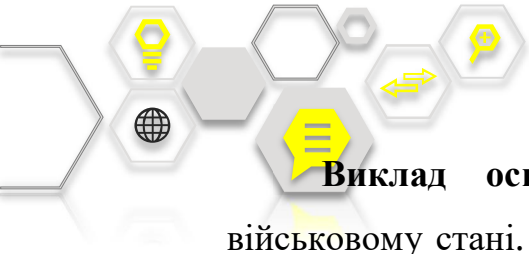
Постановка проблеми. Початок нового тисячоліття характеризується якісними змінами, що відбулися практично у всіх сферах суспільного життя. Цьому сприяли нові можливості, які були створені внаслідок розвитку системи телекомунікаційних зв'язків, широкій експансії цифрових технологій в різноманітних видах економічної діяльності починаючи з державного та

муніципального управління, виробництва товарів, до надання широкого спектру послуг: маркетингових, консалтингових, медичних, освітніх та багатьох інших. В цих умовах для збереження динамічного та конкурентного розвитку, залучення необхідного рівня інвестицій для підтримування зростання, підприємства мають на постійній основі впроваджувати інновації. Зважаючи на те, що інноваційні бізнес-моделі є ключовим фактором інвестиційного розвитку, які не тільки забезпечують нові способи створення цінності, а і формування ланцюгів вартості, що продукують зростання прибутковості бізнесу на основі зниження витрат і задоволення потреб клієнтів, вивчення інноваційних бізнес-моделей в якості джерела інвестиційного розвитку підприємств набуває актуального значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо використання цифрових технологій і організованим на їх основі бізнес-моделей доволі широко висвітлені у публікаціях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: Лотиш О. [1], Майнка М. [2], Омельченко А., Ченуша О. [3], Отенко І. [6], Geissdoerfer M., Vladimirova D. [10], Prescott C. E. [12], Rodolfo D., Chiara Di M. [13], Rosati F., Picanço R. V., Cosenz F., Li-Ying J. [15] та інш. Водночас, ця тематика є багатоаспектною і окремі її складові вимагають подальшого вивчення з урахуванням специфічних завдань поточного етапу розвитку. Так, в умовах воєнного стану і виявленого в зв'язку з цим в Україні гострого дефіциту всіх видів ресурсів: фінансових, трудових, матеріальних і обмеженого зростаючими воєнними витратами бюджетного фінансування, проблема пошуку джерел інвестування стає ключовим фактором для розвитку підприємств і потребує додаткового вивчення.

Мета статті – полягає у систематизації інноваційних бізнес-моделей та вивченні можливостей їх як джерела інвестиційного розвитку підприємств, що здатне змінити методи заробляння грошей і стати причиною формування нових ланцюгів створеної вартості, що може за умови в подальшому податкового реформування може збільшити доходи бюджету.

Виклад основного матеріалу. Наразі Україна знаходиться у військовому стані. З огляду на масштабні руйнування в зоні бойових дій, де цілі міста залишилися в руїнах, а житловий фонд, інфраструктура та виробничі потужності знищені майже повністю, соціальна підтримка постраждалих громадян потребує додаткового фінансування. Багато мешканців цих регіонів були змушені переїхати на підконтрольні Україні території або виїхати за кордон. В умовах гострого дефіциту бюджету це питання потребує вирішення у двох основних напрямках: перший – залучення фінансової допомоги від міжнародних партнерів; другий –інтенсифікація продукування прибутку як основи для розвитку виробництва, зокрема у сфері виконання воєнних замовлень, що буде здійснюватися в умовах гострого дефіциту робочої сили і вимагатиме розвитку приватних ініціатив, державної підтримки і самоорганізації.

В даному контексті інвестиції в інновації та підвищення продуктивності праці мають стати ключовим фактором розвитку. Для України це надзвичайно важливо, адже вже зараз країна стикається з гострим дефіцитом робочої сили. Водночас, підвищення продуктивності праці дозволяє створювати прибуток навіть за скорочення кількості зайнятих, відкриваючи можливості для підвищення заробітної плати і підтримувати необхідний рівень платоспроможності населення. Для державного бюджету це означає додаткові податкові надходження, для виробників – ресурс для поповнення обігових коштів, а для працівників – стимул до залучення в економічну діяльність і фінансового забезпечення життєдіяльності.

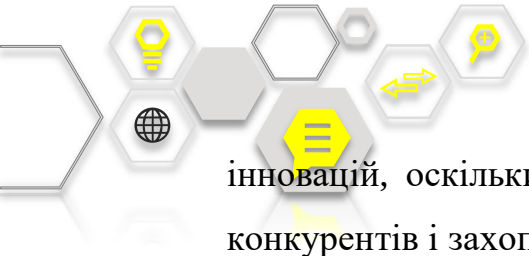
За період війни суттєво зріс загальний державний та гарантований державою борг. У 2023 році відносно довоєнного 2021 року він збільшився на більше ніж вдвічі і склав 5, 5 трлн.грн., а станом на 30.09.2024 р. досяг вже 6, 4 трлн.грн, і до кінця цього року за оцінками МВФ складе 96,7% ВВП [4]. Цілком природньо, що лєвова частка бюджетного фінансування іде на покриття воєнних витрат і не може розширювати фінансування економіки. В цьому зв'язку розширення ресурсів для економічного розвитку вимагає

пошуку альтернативних джерел, що дозволяють активізувати внутрішні резерви, залучити інноваційні технології та бізнес-моделі, здатні прискорити продукування прибутку. Перспективним напрямом вирішення цієї проблеми може стати досвід використання бізнес моделей сталого розвитку, зорієнтованих на вирішення потреб клієнтів з урахуванням економного використання ресурсів та збереження екологічного середовища.

В основі будь-якої бізнес-моделі лежить ціннісна пропозиція – це те, що вона пропонує клієнтам, що відрізняє її від конкурентів. Інноваційні бізнес-моделі часто мають переосмислену ціннісну пропозицію, яка безпосередньо задовольняє нагальні потреби клієнтів або впроваджує абсолютно нові пропозиції. Вказане може включати розробку нових продуктів чи послуг, кастомізацію існуючих пропозицій для кращого узгодження з уподобаннями клієнтів або запровадження нового клієнтського досвіду. Наприклад, моделі на основі підписки, коли клієнти платять регулярну плату за доступ до продуктів або послуг, трансформували різні галузі – від програмного забезпечення (наприклад, SaaS) до розваг (наприклад, стрімінгові сервіси). Такого роду моделі створюють стабільний потік доходів і підвищують лояльність клієнтів, що робить їх привабливими для інвесторів.

Інтеграція революційних технологій є відмінною рисою інноваційних бізнес-моделей. Такі технології, як штучний інтелект (ШІ), блокчейн, інтернет речей (IoT) та аналітика великих даних, дозволяють бізнесу працювати більш ефективно, персоналізувати клієнтський досвід та швидко масштабуватися. Цифрова трансформація відіграє вирішальну роль у цьому процесі, дозволяючи підприємствам автоматизувати процеси, зменшити витрати та відкрити нові канали взаємодії з клієнтами. Наприклад, використання чат-ботів на основі штучного інтелекту в обслуговуванні клієнтів може значно покращити час реагування та рівень задоволеності клієнтів, що призведе до підвищення рівня утримання клієнтів та збільшення прибутку. Інвесторів приваблюють підприємства, які використовують технології для впровадження

інновацій, оскільки такі підприємства часто мають можливість випередити конкурентів і захопити значну частку ринку [10].

Масштабованість є критично важливою характеристикою інноваційних бізнес-моделей, які приваблюють інвестиції. Масштабована бізнес-модель може рости і розширюватися без відповідного збільшення витрат, що полегшує досягнення вищої норми прибутку в міру розширення бізнесу. Хмарні сервіси, наприклад, пропонують масштабовані рішення, за допомогою яких підприємства можуть збільшувати свої потужності без значних інвестицій в інфраструктуру. Гнучкість, тісно пов'язана з масштабованістю, дозволяє бізнесу адаптуватися до мінливих ринкових умов, потреб клієнтів і технологічного прогресу. Моделі, які включають гнучкість, такі як модульні конструкції продуктів або адаптовані пропозиції послуг, можуть швидко змінюватися у відповідь на нові можливості або загрози, забезпечуючи довгострокову стійкість і зростання.

Інноваційні бізнес-моделі надають пріоритет клієнтському досвіду, ставлячи клієнта в центр усіх стратегічних рішень. Цей підхід часто передбачає використання аналітики даних для отримання глибокого розуміння поведінки, вподобань та больових точок клієнтів. Використовуючи ці дані, компанії можуть адаптувати свої пропозиції до конкретних потреб клієнтів, підвищуючи їхню задоволеність і лояльність. Поширення персоналізованого маркетингу, коли підприємства використовують дані для надсилання персоналізованих повідомлень та рекомендацій щодо продуктів, є прикладом клієнтоорієнтованого підходу, який може суттєво збільшити продажі та прибутковість. Інвестори все більше цікавляться компаніями, які демонструють тверду прихильність до розуміння та обслуговування своїх клієнтів, оскільки така орієнтація є ключовим фактором довгострокового успіху.

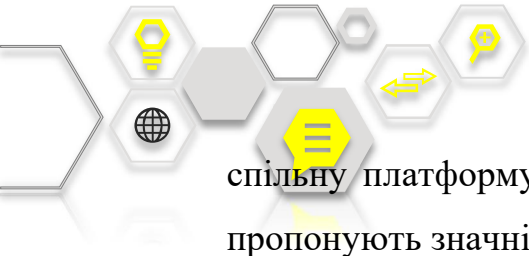
Сталий розвиток стає, таким чином, вирішальним фактором при прийнятті інвестиційних рішень, а інноваційні бізнес-моделі, що включають сталі практики, набувають особливої привабливості для інвесторів.

Впровадження цих моделей обумовлює дотримання екологічних норм; відбувається активне зменшення впливу на навколишнє середовище, підвищується ефективність використання ресурсів та зростає внесок у соціальний добробут. Прикладами такої практики є моделі циркулярної економіки, які мінімізують відходи шляхом переробки та повторного використання матеріалів, або компанії, які інвестують у відновлювану енергетику для забезпечення своєї діяльності. Сталий розвиток не лише покращує репутацію компанії, але й знижує ризики, пов'язані з екологічним законодавством та дефіцитом ресурсів, що робить такий бізнес більш стійким та привабливим для інвесторів.

Інноваційні бізнес-моделі часто досліджують нові потоки доходів, які раніше не використовувалися або використовувалися недостатньо. Це може включати монетизацію даних, впровадження моделей freemium, коли базові послуги пропонуються безкоштовно, а преміум-функції доступні за окрему плату, або використання цифрових платформ для полегшення транзакцій між третіми сторонами. Поява платформних моделей, таких як Airbnb та Uber, демонструє потенціал для нових джерел доходу за рахунок прямого зв'язку постачальників послуг зі споживачами. Ці моделі можуть бути високомасштабованими та прибутковими, забезпечуючи значну віддачу від інвестицій [16].

У контексті інноваційних бізнес-моделей стратегічні партнерства та екосистеми відіграють вирішальну роль. Підприємства все частіше співпрацюють з іншими компаніями, стартапами і навіть конкурентами для створення синергії, яка сприяє інноваціям та зростанню. Такі партнерства можуть забезпечити доступ до нових ринків, технологій та клієнтських баз, що покращує загальну ціннісну пропозицію. Наприклад, технологічна компанія може співпрацювати з фірмою, що надає фінансові послуги, для розробки нового фінтех-продукту, поєднуючи досвід обох галузей для створення чогось унікально цінного. Екосистеми, де кілька компаній роблять свій внесок у

спільну платформу чи інфраструктуру та отримують вигоду від неї, також пропонують значні можливості для інвестиційного розвитку.

Інвестори особливо зацікавлені в бізнес-моделях. Вони демонструють ефективне управління ризиками та стійкість. Інноваційні бізнес-моделі часто включають механізми управління ризиками, пов'язаними з волатильністю ринку, технологічними зрушеннями та регуляторними змінами. Це може включати диверсифікацію потоків доходів, інвестиції в дослідження та розробки (R&D), щоб випереджати галузеві тенденції, або розробку планів дій у надзвичайних ситуаціях на випадок потенційних збоїв. Стійкі бізнес-моделі краще пристосовані до економічних спадів чи галузевих змін, що робить їх більш привабливими для інвесторів через можливість отримання стабільних і довгострокових прибутків.

Прозорість діяльності та можливість вимірювати і звітувати про вплив стають все більш важливими для інвесторів. Поінформованість суспільства про результати діяльності, в тому числі і фінансові, показники зі сталого розвитку та динаміку соціального впливу будує довіру інвесторів та зацікавлених сторін, підвищує репутацію компанії. Звітність про вплив, в якій компанії вимірюють і звітують про свій внесок у досягнення соціальних та екологічних цілей, є особливо привабливою для соціально відповідальних інвесторів. Ці звіти надають реальні докази позитивного впливу компанії, що робить їх переконливим вибором для інвестування.

Узагальнення ключових характеристик інноваційних бізнес-моделей як джерела інвестиційного розвитку підприємств представлено на рис. 1.1.

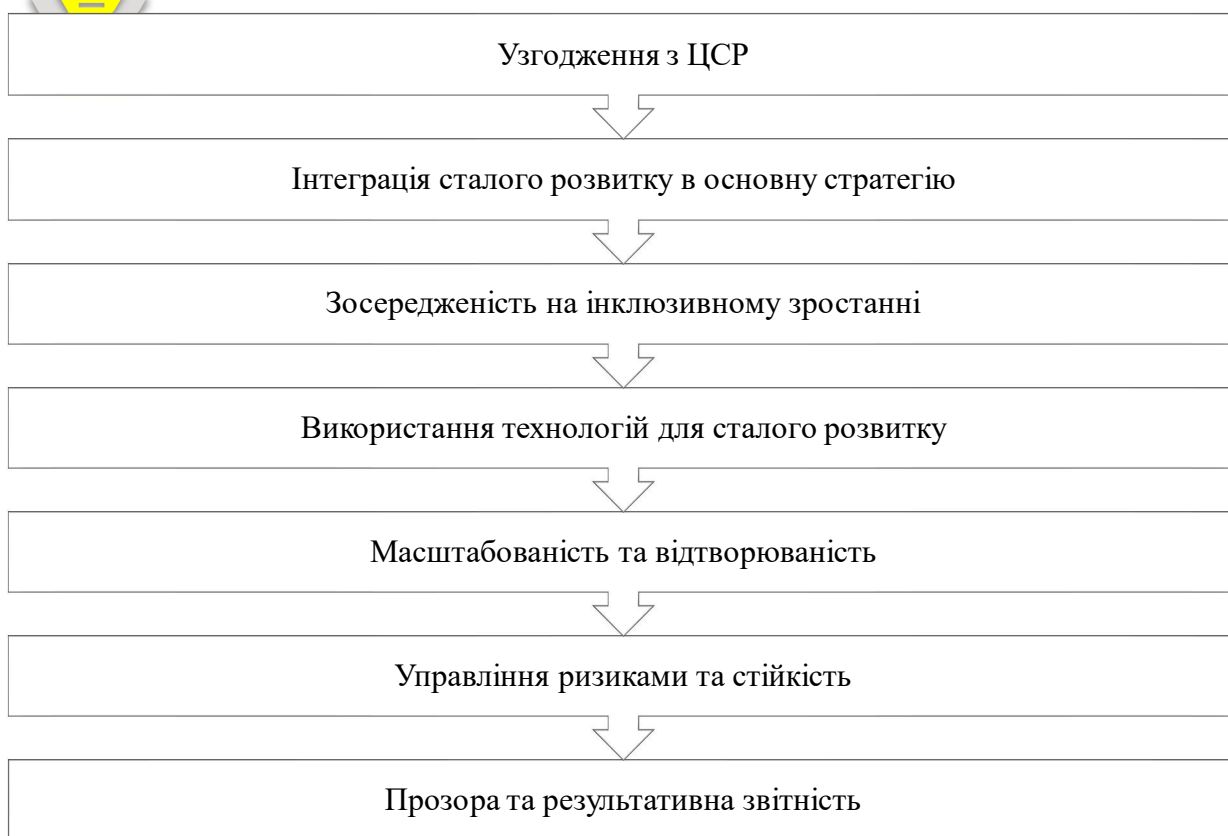
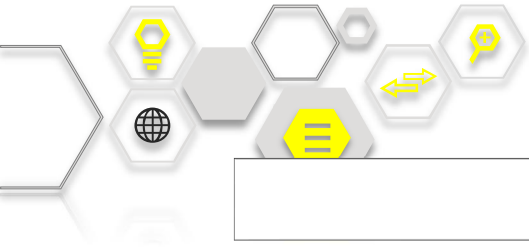

Рис. 1.1. Ключові характеристики інноваційних бізнес-моделей як джерела інвестиційного розвитку підприємств в контексті забезпечення ЦСР

Джерело: побудовано автором за даними [9; 15].

Зрештою, впровадження інноваційних бізнес-моделей створює нові інвестиційні можливості для розвитку економіки оскільки:

- утворюються нові потоки доходів, що дозволяє компаніям виходити на нові ринки та клієнтські сегменти;
- підвищується операційна ефективність, знижуються витрати та зростають прибутки, покращується якість обслуговування клієнтів;
- покращується репутація бренду, як компанії, що демонструє свою відданість принципам сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Висновки. Інноваційні бізнес-моделі є потужним джерелом інвестиційного розвитку підприємств, забезпечуючи нові способи створення цінності, підвищення ефективності, продукування прибутків та задоволення мінливих потреб клієнтів. Зосереджуючись на інноваційній ціннісній пропозиції, використовуючи революційні технології, забезпечуючи

масштабованість і гнучкість, застосовуючи клієнтоорієнтований підхід, інтегруючи сталі практики, залучаючи нові джерела доходів на основі формування стратегічного партнерства, ефективного управління ризиками та прозорості діяльності бізнес, таким чином, може залучити значні інвестиції та досягти сталого зростання. Широке поширення такої практики в подальшому призведе до структурної трансформації ланцюгів створеної вартості, а отже необхідності удосконалення і моделі оподаткування, що зменшить напруженість бюджетного дефіциту. А отже, Україна, яка через війну відчуває гострий дефіцит робочої сили і фінансових ресурсів має скористатися даним досвідом для відродження економіки.

Список використаних джерел:

1. Гладинець, Н., Кузьменко, В. (2024). Стан економіки України в період повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*, URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-121>
2. Лотиш О. Бізнес-модель як передумова розроблення стратегії фірми на ринку. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль: ТНТУ, 2022. Том 78-79. №5-6. С. 7–15. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/11/shsconf_iscsai2021_01013.pdf (дата звернення: 08.09.2024)
3. Майнка М. Бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємства: сутність та складові елементи. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2020. №26. С. 48-53. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/304> (дата звернення: 09.09.2024)
4. Індекс Міністерства фінансів України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2024/>
5. Омельченко А. І., Ченуша О. С. Інноваційні бізнес-моделі як інструмент стратегічного розвитку підприємства. *Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць*. 2022. № 21. С. 52-55. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/254847> (дата звернення: 12.01.2024)
6. Орехова К. В. Формування інвестиційної стратегії підприємства.

Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 21. С. 14–17. URL: http://www.investplanning.com.ua/pdf/21_2014/5.pdf (дата звернення: 14.01.2024)

7. Отенко І. Формування бізнес-моделі інноваційного розвитку підприємства. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2014. Вип. 37(3). С. 40–45.

8. Рижко О. В. Фактори впливу на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів малого бізнесу. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Економічні науки. 2017. № 4(2). С. 73-79.

9. Azmat F., Lim W. M., Moyeen A., Voola R., Gupta G. Convergence of business, innovation, and sustainability at the tipping point of the sustainable development goals. *Journal of Business Research*. Vol. 167. November 2023. 114170. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296323005295> (дата звернення: 12.09.2024)

10. Djuraeva L. Importance of the Innovative Business Models for the Future Success of the Company. *IV International Scientific Congress «Society of Ambient Intelligence – 2021»*. SHS Web of Conferences. 2021. Vol. 100. Num. 01013. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/11/shsconf_iscsai2021_01013.pdf (дата звернення: 14.09.2024)

11. Geissdoerfer M., Vladimirova D., Evans S. Sustainable business model innovation: A review. *Journal of Cleaner Production*. 2018. Vol. 198. P. 401-416. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652618318961> (дата звернення: 15.09.2024)

12. Grabowska M. Innovativeness in Business Models. *Procedia Computer Science*. 2015. № 65. P. 1023-1030. URL: https://www.researchgate.net/publication/283953795_Innovativeness_in_Business_Models (дата звернення: 15.09.2024)

13. Prescott C. E. Business Models and Sustainable Development Goals. *MDPI*. June 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/361189617_Bus

17.09.2024)

14. Rodolfo D., Chiara Di M. Exploring the role of companies and sustainability disclosure in achieving sustainable development goals: A focus on zero hunger and social inclusion. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2024. Vol. 31. Issue 4. P. 2715-2732. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/csr.2712> (дата звернення: 16.09.2024)

15. Rosati F., Picanço R. V., Cosenz F., Li-Ying J. Business model innovation for the Sustainable Development Goals. *Business Strategy and the Environment*. 2022. №32(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/366658332_Business_model_innovation_for_the_Sustainable_Development_Goals (дата звернення: 17.09.2024)

16. The Ultimate Toolkit for Business Model Innovation. ITONICS. 2024. URL: <https://www.itonics-innovation.com/business-model-innovation-guide> (дата звернення: 17.09.2024)

17. Tsiatsis V., Karnouskos S., Höller J., Boyle D., Mulligan C. IoT – A Business Perspective. *Internet of Things (Second edition). Technologies and Applications for a New Age of Intelligence*. 2019. P. 31-47. URL: <https://www.sciencedirect.com/Science/article/abs/pii/B9780128144350000146> (дата звернення: 17.09.2024)